

Az országgyűlésen nehezen haladt reform ügye. Az egységes vélemény kialakítása érdekében a rendek körében meghonosodtak a *politikai konventikumok és titkos konferenciák az országgyűlésen*, amelyekről azonban majd mindig értesülést szerzett a titkos rendőrség. Amikor pedig *Tisza Lajos*, Biharmegye főjegyzője az udvari kancelláriához tiszteletbeli titkári állásért *folyamodott*, még a kedvező jelentések és Reviczky kancellár ajánlata dacára sem nyerte el.

A titkos rendőrség éber figyelme kiterjedt a polgári őrhadak szereplésére, a Napoleon-korabeli embervadászatokra, a kedélyes országgyűlési füzetekre, sőt a fényes főispáni beiktatásokra is. Természetes, hogy jelentések mentek Bécsbe, ha az országgyűlési ifjak az ülések tárgyalásáról szóló jelentések másolása közben a hivatalos diktálót — kit Szuszurkának hívtak — kidobták (*Ribillió a diktatúrában*), még inkább, ha az ünnepelt szónokoknak fáklyászenét adtak, avagy ha Pozsonyban a magyarságot sértő bécsi színészek ellen színházi tüntetést rendeztek.

Mindezeknél azonban szélesebb körű érdeklődésre számíthat Takáts cikke: *Harc az operaelőadások ellen a régi Nemzeti Színházban*. Schodelné szerepét nagy szeretettel rajzolja meg és teljes elégtételt nyújt neki Déryné naplójával szemben.

Amikor az ember átolvassa az élvezetesen megírt korfestő rajzokat, a szerzővel együtt «szomorú tanulsággal teszi le azokat». De ez a lehangoló érzés nem a kiváló szerző művének szól, hanem a rosszlemkű, magyargyűlölő kémvilágnak.

Závodszy Levente.

Szilády Zoltán : Bulgária. (Nagy 8°; 1—472 l. 330 képpel, 3 színes képpel, 17 mülappal, 2 térképpel.) Budapest, 1931. Szerző kiadása.

A nevezetessé vált madarai lovas-

szobornak a könyv címtáblájába illesztett miniatűr bronzplakettjével díszített vaskos kötet már feltűnően izléses külső kiállításával is lebilincseli a könyvbarátot. S valóban olyan is ez a könyv, hogy mindig a választékos izlésű, sokoldalú műveltségű olvasó igényeihez igazodik. A témák változatossága szinte kápráztató, s hirtelenében azt a látszatot keltheti, hogy csupa ujságírói fölületességgel megírt kis fejezetekben ismerkedünk meg Bulgária történelmének főbb mozzanataival, irodalmának főbb szakaszával és kiválóbb művelőivel, népének etnografiai és leszármazási jellemzésével, a bulgár iskolaüggyel, művészettel, tudománnyal stb. Pedig nem csupán ezekről, hanem ezeken kívül Bulgária természeti viszonyairól is megfelelően kerek és eleven képet rajzol a szerző; s minthogy Szilády a zoológia tudományának ismert és elismert nevű művelője, megbízhatunk szavahihetőségében, még ott is, ahol nem a saját megfigyeléseiből származó adatokról van szó. S itt mindjárt azt a mérsékletet is ki kell emelnünk, s a könyv erényéül betudnunk, amelylyel a szerző a szívének oly kedves témák bővebb ismertetését szinte erőszakosan háttérbe szorítja, hogy ne tűnjék föl részrehajlónak. Ha pedig a természetbúvár itt-ott mégis kitör belőle, amikor pl. Várnáról jellemzésül megjegyzi, hogy a sirályok, Filipopólról, hogy a csókák, és Viddinről, hogy a gerlék városa, vagy pedig elégtétellel hangsúlyozza, hogy az állat- és növénygyűjtő nem szokatlan idegen Bulgáriában, «hiszen a tudományos cárok madár- és lepkegyűjtéséről a legkisebb faluban is tudnak és a lepkefogást éppen tiszteletreméltó, fejedelmi foglalkozásnak tekintik», valóban semmi okunk sincs ezt rossz néven venni tőle.

Ismételve is hangsúlyoznunk kell tehát, hogy Szilády könyve pompás írás- és előadóművészettel megrajzolt

képe annak a Bulgáriának, amelynek földjén bennünket, magyarokat nagyon közlőre érdeklő történelmi, irodalmi és etnografiai adatok várnak a mi szempontjainkból, s a mi igen nagy hasznunkra való földolgozásra. Sumen (Sumla) és környékén a lelkek máig is telítve vannak Kossuth ottjártának emlékeivel. A várnai csatátér, meg Nikápoly a török időkben volt sorsközösségünknek máig is eleven emlékeztetői. De mindezeknél érdekesebb és fontosabb az ősbulgár-település földje, Madara környéke, ahol Krum kán sziklába vésett lovasszobra (helyesebben domborműve) sziklaszilárd alapot nyújt nekünk is honalapító Árpád alakjának megelevenítéséhez. Tudnunk kell ugyanis, hogy Madara környékének ősbulgár leletei körülbelül a mi honfoglalásunkkal egykorúak. A bulgár és magyar történelem főbb mozzanatainak párvonalba állítása tehát valóban önként adódik akkor is, amikor a szerző emlékeztet arra, hogy a bulgár nemzeti öntudat a fanarióta kémrendszer türetlen nyomása alatt, az erőszakos görögösítés ellenhatásaként lobbant föl, akár csak a magyar nemzeti érzés az erőszakos germanizálás idején.

Hogy a bulgár nép vérrokon a magyarral, eddig is tudtuk és hirdettük. S mégis újdonszerű és megkapó az a sok bizonyíték, amit Szilády könyvéből megismerhetünk. S különösen az a beállítás lephet meg, hogy a bulgár nem is a szó szorosabb értelmében vett magyarral, hanem a székellyel hozható közeli vérségi kapcsolatba. Ebből természetesen a székelyek származásának kérdése is nagyon érdekes megvilágításhoz jut.

Szilády könyve tehát valóságos toborzó: híveket toboroz a magyar-bulgár szellemi, politikai és gazdasági kapcsolatkeresés eszméjének. Még pedig úgy, hogy ez a toborzóhatás csak természetes adottság és nem kiagyalt célkitűzés. A szerző maga is csak a

megfigyelt és összegyűjtött adatok természetes «nyomására» foglal állást ebben az irányban, pártatlanságát azonban minden irányban mindvégig megőrzi. Elmondhatjuk tehát, hogy Szilády könyvét nemcsak zavartalan, igaz gyönyörűséggel fogja végig olvasni mindenki, aki egyszer kezébe veszi, hanem — magyar és bulgár egyaránt — sok tanulságot, rendkívül hasznos irányítást és erőt merít belőle a két nép közvetlen érintkezését lehetővé tevő összekötő hidak megépítéséhez szükséges munkához. *Gaál István.*

Tolnai Gábor: A szabadvers és a lírai formák válsága. Formatörténeti tanulmány. (A szegedi fiatalok művészeti kollégiumának kiadványa.)

A szegedi fiatalok művészeti kollégiuma helyes problémaérzékkel választja ki és dolgozza fel azokat a kérdéseket, amelyekben új tudományos magyarázatra van szükségünk. Ilyenek elsősorban a forma- és stílusproblémák.

Tolnai Gábor formatörténeti tanulmánya a szabadvers kérdését a világirodalom fejlődésének perspektivikus rajzába illeszti. Ennek a perspektivikus rajznak az alapvonalai jók: a rajzoló kezét és szemét kitűnő mesterek irányítják. (Horváth János, Solymossy Sándor, Thienemann Tivadar, Tolnai Béla.) A költői műformák fejlődési szálait eredményes kutató eljárással tapintja végig s már-már túlságosnak tetsző határozottsággal rajzolja a képbe.

A költői alkotások közlésmódja a könyvnyomtatás feltalálása előtt túlnyomóan akusztikus, azóta inkább vizuális. A költő és olvasó ez újfajta kontaktusa megbontja a szöveg és a zene régi, differenciálatlan egységét. A zenei elemektől az epika könnyebben vált meg, mert itt ezeknek az elemeknek csak szövegrögzítő szerepük volt. A verses eposz helyére a prózaregény lép. A líra eddig nem tu-